

Július Matulčík, Doc. PhDr. CSc., Katedry pedagogiky a andragogiky Filozofická fakulta
Univerzita Komenského v Bratislave, Slovensko, e-mail: julius.matulcik@uniba.sk
Olena Voliarska, Doc., Assoc. prof., prof. externá spoluriešiteľka Kyjevská
národná lingvistická univerzita, Kijev Ukrajine, e-mail: esvdoc@ukr.net

ANDRAGOGICKÉ A RODOVÉ PRÍSTUPY VO VÝSKUME ZDRAVOTNEJ SPÔSOBILOSTI DOSPELÝCH NA SLOVENSKU

Skúmanie kompetencií dospelých patrí medzi dynamicky sa rozvíjajúce oblasti vedeckého poznania. Odrážajú mnohé problémy spôsobené zmenami v spoločenskom a osobnom živote ľudí a reagujú na mnohé výzvy, ktorým čelí moderná spoločnosť.

Téma zdravotnej spôsobilosti dospelých vo výskume je mimoriadne dôležitá, pretože je komplexným, viacúrovňovým a viacrozmerným fenoménom, pretože v sebe kumuluje takmer všetky hlavné problémy zachovania ľudského zdravia. Zdravotná spôsobilosť dospelých je komplexný sociálno-psychologický jav, ktorý ovplyvňujú meniace sa sociálne, kultúrne a psychologické podmienky. Preto je potrebné ho podrobne preskúmať.

Výsledky výskumu zdravotnej spôsobilosti jednotlivých kategórií dospelých populácie na Slovensku možno využiť pri tvorbe štátnej politiky v oblasti zdravotníctva, vzdelávania dospelých, rodovej štatistiky; vo verejnej správe pri tvorbe koncepcií demografickej politiky; pri skúmaní legislatívy, vzdelávacích a metodických materiálov; v činnosti sociálnych a psychologických služieb pre obyvateľstvo.

Cieľom štúdie je identifikovať hlavné trendy v európskych štúdiách zdravotnej gramotnosti dospelých a načrtnúť perspektívy jej skúmania na základe analýzy lekárskeho odborných textov. Na analýzu boli vybrané najvýznamnejšie publikácie k problematike výskumu: monografie, dizertačné práce, články z recenzovaných časopisov, články popredných odborníkov na výskum kompetencií dospelých publikované v zborníkoch vedeckých prác. Z prehľadu vyplynulo, že zdravotnou spôsobilosťou rôznych kategórií dospelých sa zaoberali najmä predstavitelia medicínskej, sociologickej a psychologické sféry poznania a pozornosť jej venovali aj odborníci v oblasti vzdelávania dospelých. Kvantitatívna analýza publikácií ukazuje, že výrazne početnejšie je zastúpenie prác, ktorí realizovali zástupcovia lekárskeho profesií, na rozdiel od psychologických a pedagogických prác.

Väčšina analyzovaných prác zdôrazňuje, že zdravotná spôsobilosť rôznych kategórií dospelých populácie by sa mala skúmať na makro- a mikroúrovni v rôznych vekových kategóriách subjektov, pričom by sa mali zohľadniť ich psychologické, rodové a sociálne charakteristiky. Preto považujeme za potrebné vytvoriť metodológiu výskumu úrovne zdravotníckych kompetencií dospelých populácie na Slovensku, ktorá by vychádzala z andragogického a rodového prístupu v kontexte sociálno-konstruktivistického paradigmy. Uplatňovanie tejto paradigmy je spojené s dôrazom na vzájomnú závislosť štruktúr a postupov, ktoré vytvárajú určitý poriadok v dospelých populácii.

Andragogický prístup pri skúmaní zdravotnej spôsobilosti rôznych kategórií dospelých populácie chápeme ako metodologickú platformu, ktorá zahŕňa modelovanie výskumu na základe andragogických princípov a technológií zameraných na vzdelávanie dospelých, čo umožňuje budovať výskumný proces na základe existujúcich profesijných a životných skúseností skúmaných osôb.

Rodový prístup vo výskume zdravotnej spôsobilosti rôznych kategórií dospelých populácie sa chápe ako zohľadnenie prepojenia rodovej zložky (rodových predstáv, stereotypov a postojov účastníkov výskumu) úrovne zdravotnej spôsobilosti s jej ďalšími charakteristikami: etnickými, vekovými a regionálnymi.

Ako sľubné trendy vo výskume lekárskeho kompetencií rôznych kategórií dospelých populácie možno navrhnuť: demonštráciu rodovej nerovnosti v masmédiách a reklamách o úrovni lekárskeho kompetencií mužov a žien, šírenie ženského/mužského chápania zdravotnej starostlivosti prostredníctvom rodových stereotypov.

V ďalšom výskume zdravotnej spôsobilosti rôznych kategórií dospelých populácie Slovenska sa pri zachovaní základnej metodiky rozšíri spektrum použitých prístupov.

Referencie

1. Paakkari, L., Paakkari, O., 2012. Health literacy as a learning outcome in schools. *Health Education*. 112. № 2. P. 133–152.
2. Health Authority of the Slovak Republic for HLS19 (2020): HLS19-Q16-SK_Slovak – The Slovak instrument for measuring health literacy in the general population. M-POHL. Bratislava
3. Sorensen K., Brand H. Health literacy lost in translations? Introducing the European Health Literacy Glossary Health Promotion International. *Health Promot. Int.* 2014. Vol. 29, Iss. 4. P. 634–644. <https://doi.org/10.1093/heapro/dat013>
4. Zheng M., Jin H., Shi N., Duan C., Wang D., Yu X., Li X. There lationship between health literacy and quality of life: a systematic reviewand meta-analysis. *Health Qual Life Outcomes*. 2018. Vol. 16, Iss. 1. 201. <https://doi.org/10.1186/s12955-018-1031-7>